

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

ในปัจจุบันนี้ ประชาคมโลกต่างมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่า นอกจากที่รัฐจะมีหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด ค้ำครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนอันเป็นประโยชน์สาธารณะเพื่อทำให้สังคมเกิดความสงบสุขแล้ว รัฐก็ยังมีพันธะในการปกป้องดูแลรักษาสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของพลเมืองด้วยในขณะเดียวกัน ดังนั้นเจ้าพนักงานของรัฐจะกระทำการใด ๆ ที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลได้ ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมายเท่านั้น เช่น ในการจับกุมบุคคลหนึ่งบุคคลใดนั้น หากผู้จะต้องถูกจับไม่ได้มีการต่อสู้อย่างใดแล้ว เจ้าพนักงานผู้จับจะต้องจับโดยละม่อมและจะให้อำนาจทำร้ายเขาไม่ได้เว้นแต่บุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับ หรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี ผู้ทำการจับจึงจะมีอำนาจใช้วิธีหรือการป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับนั้น เพื่อให้การจับกุมเป็นผลขึ้นได้ ตาม ป.วิ.ย. มาตรา 83 วรรคสอง

ซึ่งจากแนวความคิดทางวิชาการและแนวคำพิพากษาของศาลไทยได้มีการยอมรับกันว่าเจ้าพนักงานตำรวจซึ่งเป็นเจ้าพนักงานของรัฐจะสามารถใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้ ก็เฉพาะแต่กรณีที่เป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 เท่านั้น และการกระทำนั้นจะต้องเหมาะสมกับพฤติการณ์แห่งการจับกุมด้วย อย่างไรก็ตามกฎหมายไทยก็ไม่ได้มีการกำหนดกรอบที่แน่ชัดที่จะอนุญาตให้เจ้าหน้าที่ใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายในกรณีจำเป็น เพราะฉะนั้นในสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องตัดสินใจอย่างรวดเร็วและเกิดการผิดพลาดขึ้นแล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้นั้นต้องถูกดำเนินคดี ย่อมทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้นั้นรู้สึกว่าคุณไม่ได้รับความคุ้มครองจากรัฐในการทำงานเสียสละเสี่ยงชีวิตเพื่อปกป้องดูแลสังคม อีกทั้งยังต้องถูกสังคมประณามว่าคุณกระทำรุนแรงเกินกว่าเหตุ

เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องตกอยู่ในภาวะเช่นนี้ จึงทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจำต้องหาทางเอาตัวรอดจากการเสี่ยงอันตรายต่อชีวิตและการตั้งคำถามของสังคม โดยการจดจำกว่าคนร้ายเป็นผู้ก่อภัยอันตรายอันใกล้จะถึงแก่ตัวเจ้าหน้าที่หรือผู้บริสุทธิ์ก่อน กรณีจึงจำเป็นที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายในการปฏิบัติราชการตามหน้าที่นั้น ส่งผลให้เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิในชีวิตของประชาชนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐอยู่เสมอ ๆ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการ

ตรวจสอบการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายของเจ้าพนักงานดังกล่าว เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิในชีวิต ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ไม่ให้ถูกละเมิดสิทธิจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

สำหรับกระบวนการและขั้นตอนในการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่นั้นพอสรุปได้ดังนี้

1. การตรวจสอบโดยการชันสูตรพลิกศพ โดยกำหนดให้มีองค์กร 4 ฝ่าย เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ ได้แก่ แพทย์ที่มีคุณสมบัติตามที่ ป.วิ.อ. มาตรา 150 ระบุไว้ พนักงานอัยการแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ และพนักงานฝ่ายปกครองตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไปแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ นอกจากนั้นก่อนที่จะมีการชันสูตรพลิกศพ กฎหมายได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องแจ้งให้สามี ภริยา...หรือญาติของผู้ตายอย่างน้อยหนึ่งคนทราบเท่าที่จะทำได้ด้วย

2. การตรวจสอบโดยการไต่สวนการตาย เป็นมาตรการตรวจสอบและคุ้มครองสิทธิของผู้ตายในกระบวนการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งดำเนินการโดยศาล ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่ หรือในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการตรวจสอบกระบวนการชันสูตรศพในคดีที่ต้องมีการไต่สวนการตาย และเป็นการคุ้มครองสิทธิของญาติผู้ตาย โดยกฎหมายให้สิทธิแก่ญาติของผู้ตายในการที่จะยื่นคำร้องต่อศาลขอเข้ามาซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำสืบ และนำสืบพยานหลักฐานอื่นได้ด้วย

3. การตรวจสอบโดยการสอบสวนดำเนินคดี สำหรับระบบการสอบสวนดำเนินคดีอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของไทยนั้น ผู้เขียนเห็นว่ายังไม่อาจถือได้ว่าเป็นมาตรการในการควบคุมตรวจสอบหรือจำกัดอำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจในการกระทำการวิสามัญฆาตกรรมได้อย่างแท้จริง และไม่อาจนับได้ว่าเป็นมาตรการที่จะให้ความคุ้มครองแก่สิทธิของประชาชนได้อย่างแท้จริงแต่อย่างใดอีกด้วย เนื่องจากเมื่อมีคดีวิสามัญฆาตกรรมเกิดขึ้น องค์กรผู้ปฏิบัติหน้าที่กระทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายและองค์กรผู้สอบสวนดำเนินคดีกับผู้ปฏิบัติดังกล่าว คือ ผู้ดำเนินการจากองค์กรเดียวกัน มิได้มีการควบคุมหรือตรวจสอบจากองค์กรต่างองค์กรกัน ในกระบวนการยุติธรรมแต่ประการใด ทำให้การสอบสวนดำเนินคดีวิสามัญฆาตกรรมดังกล่าว มักมีแนวโน้มเป็นไปในลักษณะที่เป็นการช่วยเหลือพวกเดียวกันมากกว่า

ส่วนการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายในการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่นั้น อาจมีการตรวจสอบโดยองค์กรต่าง ๆ ดังนี้

1. การตรวจสอบโดยองค์กรในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่

1.1 การตรวจสอบโดยอัยการสูงสุด ในการสังคดีวิสามัญฆาตกรรมนั้น ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 143 วรรคท้าย ให้อำนาจอัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนเท่านั้น ที่มีอำนาจออกคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง แต่จากการศึกษาพบว่าในทางปฏิบัติการตรวจสอบโดยการสังคดีของอัยการสูงสุดในกรณีนี้ เป็นเพียงรูปแบบแห่งพิธีการเท่านั้น เพราะจากสถิติการสังคดีวิสามัญฆาตกรรมของอัยการสูงสุดที่ผ่านมา อัยการสูงสุดมักจะสั่งไม่ฟ้องแทบจะทุกคดี ทำให้การตรวจสอบโดยการสังคดีของอัยการสูงสุดดังกล่าว ไม่สามารถเป็นมาตรการในการตรวจสอบการกระทำวิสามัญฆาตกรรมของเจ้าพนักงานตำรวจได้อย่างแท้จริง

1.2 การตรวจสอบโดยศาล ดังได้กล่าวมาแล้วว่าศาลไทยได้มีแนวคิดและคำวินิจฉัยมาโดยตลอดว่า เจ้าพนักงานตำรวจจะสามารถใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้ ก็เฉพาะแต่กรณีเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 เท่านั้น และการกระทำนั้นจะต้องเป็นการกระทำที่เหมาะสมกับพฤติการณ์แห่งการจับกุมด้วย แต่ถ้าเจ้าพนักงานตำรวจมีการใช้กำลังขั้นรุนแรงจนเป็นเหตุให้ผู้ต้องหาถึงแก่ความตาย โดยไม่มีเหตุที่จะต้องกระทำเพื่อป้องกันตนเองหรือผู้อื่นแต่อย่างใดแล้ว เจ้าพนักงานตำรวจผู้นั้นก็อาจมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา

ซึ่งจากแนวคิดและคำวินิจฉัยของศาลไทยดังกล่าวก็ถือเป็นมาตรการอีกอย่างหนึ่งในการให้ความคุ้มครองต่อสิทธิในชีวิตและร่างกายของประชาชน ที่จะไม่ถูกล่วงละเมิดโดยการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายจากเจ้าพนักงานของรัฐ แต่อย่างไรก็ดีการตรวจสอบโดยศาลนั้นมีน้อยมาก เพราะคดีวิสามัญฆาตกรรมส่วนใหญ่มักจะสิ้นสุดอยู่ที่ชั้นพิจารณาของพนักงานอัยการ และชั้นอัยการสูงสุดเท่านั้น เนื่องจากทางปฏิบัติอัยการสูงสุดมักจะสั่งไม่ฟ้องแทบจะทุกคดี ทำให้คดีวิสามัญฆาตกรรมขึ้นสู่การพิจารณาของศาลน้อยมาก

2. การตรวจสอบโดยผู้เสียหายและองค์กรอื่น เนื่องจากการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายของเจ้าพนักงานเป็นเรื่องของการละเมิดสิทธิในชีวิตซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งของประชาชน ดังนั้นนอกจากองค์กรในกระบวนการยุติธรรมจะต้องมีการตรวจสอบกันเองแล้ว ก็ควรที่จะให้ผู้เสียหายและองค์กรอื่น ๆ ร่วมตรวจสอบด้วยเพื่อความบริสุทธิ์ยุติธรรม ซึ่งได้แก่

2.1 การตรวจสอบโดยผู้เสียหาย เป็นการตรวจสอบโดยการที่ผู้เสียหายฟ้องคดีด้วยตนเอง ในกรณีที่เห็นว่าการตรวจสอบโดยกระบวนการยุติธรรมมีความล่าช้า และตนเองอาจไม่ได้รับความเป็นธรรม ทั้งนี้เพื่อที่จะเรียกร้องความเป็นธรรมให้กับผู้ตาย และเพื่อเป็นการพิสูจน์ว่าเจ้าพนักงานที่เป็นผู้ใช้อำนาจรัฐกระทำการเกินเลยไม่เกินไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย

แต่การที่ผู้เสียหายซึ่งเป็นประชาชนธรรมดาที่ไม่มีความรู้ทางกฎหมาย จะร้องเรียนเอาโทษกับเจ้าพนักงานของรัฐผู้ใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมให้กับผู้ตายนั้น

ถือเป็นเรื่องที่ยากลำบากมาก เพราะสำนวนการชันสูตรพลิกศพซึ่งอยู่ในมือของเจ้าพนักงานตำรวจหรือพนักงานอัยการนั้น ถือเป็นเอกสารลับของทางราชการที่ผู้เสียหายไม่มีสิทธิที่จะขอคืน อีกทั้งพยานหลักฐานในเรื่องการชันสูตรพลิกศพต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสภาพศพ บาดแผล สถานที่เกิดเหตุ พุทธิการณ์ที่ตาย หรือสาเหตุของการตาย ล้วนอยู่ในมือเจ้าพนักงานของรัฐทั้งสิ้น

2.2 การตรวจสอบโดยแพทย์ การที่กฎหมายกำหนดให้แพทย์ต้องออกไปร่วมชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวน ทำให้บทบาทซึ่งนำในการชันสูตรของพนักงานสอบสวนน้อยลง นอกจากนี้การให้แพทย์เป็นพยานในศาลไม่ว่าจะเป็นพยานประเภทใด ก็ถือเป็นการช่วยศาลและกระบวนการยุติธรรมในการตรวจสอบค้นหาความจริงในประเด็นที่พิพาทในคดีนั้น เพื่อเป็นการช่วยกันผลัดความยุติธรรมให้แก่ทุกฝ่าย

อย่างไรก็ตามการตรวจสอบโดยแพทย์ก็มีปัญหาและอุปสรรคในด้านต่าง ๆ ทำให้การตรวจสอบโดยแพทย์ไม่ได้ผลเท่าที่ควร อาทิเช่น ปัญหาของระบบการชันสูตรพลิกศพของไทยที่ให้ความสำคัญต่อพนักงานสอบสวนเป็นสำคัญ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในบริเวณที่พบศพ ทำให้การวิเคราะห์สาเหตุและพฤติการณ์การตายคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง และอาจส่งผลให้ผลทางคดีถูกเปลี่ยนแปลงไป ปัญหาด้านการจัดองค์กรที่ให้หน่วยงานนิติเวชอยู่ในสายการบังคับบัญชาเดียวกันกับพนักงานสอบสวน ปัญหาความไม่เป็นอิสระในการวินิจฉัยและการตัดสินใจ ปัญหาการขาดแรงจูงใจให้ปฏิบัติหน้าที่ของแพทย์นิติเวช ปัญหาการขาดแคลนแพทย์สาขานิติเวชศาสตร์ ตลอดจนปัญหาเรื่องความไม่ปลอดภัยในชีวิตทั้งของแพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพและครอบครัว อันเนื่องมาจากการที่ต้องไปเป็นพยานในศาล¹

2.3 การตรวจสอบโดยองค์กรอิสระ เป็นมาตรการควบคุมและตรวจสอบการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายในการปฏิบัติการตามหน้าที่ของเจ้าพนักงานโดยองค์กรอื่น ๆ เช่น สื่อมวลชน องค์กรสิทธิมนุษยชน และมูลนิธิต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งสามารถกระทำได้โดยการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติการตามหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ การวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติการตามหน้าที่นั้น ๆ นอกจากนั้นอาจจะกระทำการโดยการแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีอาญากับเจ้าพนักงานตำรวจผู้ปฏิบัติการนั้น ๆ ในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา หากเห็นว่ากรกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจอันเนื่องมาจากการปฏิบัติการตามหน้าที่ดังกล่าวเป็นการกระทำที่มีชอบ

การควบคุมและตรวจสอบเกี่ยวกับการกระทำวิสามัญฆาตกรรมโดยองค์กรต่าง ๆ ถือเป็นมาตรการอีกอย่างหนึ่งในการที่จะควบคุมตรวจสอบการกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจได้ แต่อย่างไรก็ตามมาตรการตรวจสอบโดยองค์กรอิสระดังกล่าว ก็เป็นเพียงการควบคุมแต่ภายนอก

¹ โปรดดูรายละเอียดในบทที่ 5 หัวข้อ 5.2.2.

นั้น ไม่มีผลบังคับตามกฎหมายได้อย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากไม่ได้รับความร่วมมือหรือ การตรวจสอบจากองค์กรตำรวจ โดยเฉพาะจากสำนักงานตำรวจแล้ว มาตรการในการตรวจสอบดังกล่าวก็เท่ากับจะไร้ผลทีเดียว

6.2 ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาวิจัยนี้ ผู้เขียนเห็นว่า การที่จะทำให้กระบวนการในการตรวจสอบ ความชอบด้วยกฎหมายภายหลังจากที่มีความตายนเกิดขึ้นจากการใช้กำลังของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่า ปฏิบัติการตามหน้าที่ ให้มีประสิทธิภาพและเป็นมาตรการที่ช่วยคุ้มครอง “สิทธิในชีวิต” ซึ่งเป็น สิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญของประชาชนได้อย่างแท้จริงนั้น ควรที่จะต้องมีการแก้ไขหรือปรับปรุง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวให้มีความเหมาะสมและชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ มีดังนี้

(1) ปัญหาในเรื่องการขาดแคลนแพทย์นิติเวชนั้น ควรเพิ่มบุคลากรทางด้านนี้ให้เพียงพอ กับปริมาณคดี โดยอาจเพิ่มแรงจูงใจทางด้านต่าง ๆ เช่น เพิ่มเงินเดือน หรือเพิ่มโอกาสความ ก้าวหน้าในหน้าที่การงาน การทำงานที่เป็นอิสระไม่ถูกกดดันจากผู้บังคับบัญชาจากสายตำรวจ และควรมีการฝึกอบรมแพทย์ให้มีความรู้ทางด้านนิติเวชมากขึ้น และควรมีการสอนวิชานิติเวชแก่ นักศึกษาแพทย์ให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ชันสูตรพลิกศพได้ในระดับหนึ่ง เพื่อแก้ปัญหการขาดแคลนแพทย์นิติเวชไปพลางก่อน

(2) ต้องมีการควบคุมการปฏิบัติงานด้านนิติเวชอย่างเคร่งครัด กล่าวคือ จะต้องมีการ ตรวจสอบการทำงานของผู้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด และจะต้องมีการดำเนินการทางอาญา หาก พบว่ามีการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตหรือประมาทเลินเล่อ เนื่องจากหลักฐานการชันสูตรทางนิติเวช หรือผลการพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ ถือเป็นพยานหลักฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะมีผลที่ จะชี้ว่าใครผิดถูกได้โดยที่ไม่ต้องมีประจักษ์พยานเลย

(3) ควรบัญญัติกฎหมายให้อำนาจแพทย์ผู้ทำการชันสูตรพลิกศพไว้ให้ชัดเจนว่าให้มี อำนาจสอบสวนปากคำพยานที่รู้เห็นเหตุการณ์การตาย หรือพยานที่เป็นญาติของผู้ตาย รวมทั้งให้มี อำนาจในการยึดของกลางที่เป็นวัตถุพยานที่จะนำมาตรวจในห้องปฏิบัติการ นอกจากนี้ในการผ่า ศพควรเปิดโอกาสให้ตัวแทนของผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าสังเกตการณ์ได้ เช่น ตัวแทนฝ่ายญาติผู้ตาย ตัว แทนฝ่ายผู้ต้องหา พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน เป็นต้น

(4) ควรให้มีการจัดตั้งสถาบันนิติวิทยาศาสตร์เป็นหน่วยงานอิสระ และเป็นกลาง โดย ไม่ควรให้มีเจ้าพนักงานตำรวจร่วมทำงานในสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ แต่ควรใช้บุคลากรแพทย์และ สายงานอื่นทำงานทั้งหมดทั้งสายงานทางด้านบริหารและทางด้านการจัดการคล้าย ๆ กับระบบ

โคโรเนอร์ของอังกฤษ หรือระบบแพทย์ของอเมริกา เพื่อถ่วงดุลกับพนักงานตำรวจ และเพื่อเป็นกำลังใจให้แพทย์ที่ทำงานได้มีโอกาสก้าวหน้า และเป็นการไม่เปิดโอกาสให้ตำรวจให้คุณให้โทษแก่แพทย์ที่ทำงานด้านนิติเวช ถ้าผลชันสูตรพลิกศพขัดกับผลการสอบสวนของตำรวจหรือเป็นไปได้ในทางไม่เป็นผลดีต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจที่กระทำวิสามัญฆาตกรรม นอกจากนี้ควรให้แพทย์นิติเวชเป็นหัวหน้าสถาบัน เพื่อให้งานทางนิติเวชมีการพัฒนาและมีความก้าวหน้าทางวิชาการ เพื่อความสัมฤทธิ์ผลในด้านการตรวจสอบการกระทำวิสามัญฆาตกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

(5) ควรให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนิติวิทยาศาสตร์ขึ้น ทำนองเดียวกับคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (ก.ต.) หรือคณะกรรมการอัยการ (ก.อ.) เพื่อทำหน้าที่แต่งตั้งโยกย้าย เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง ปูเนบ่าเนบ่งความชอบแก่ข้าราชการของสถาบัน รวมทั้งกำหนดเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการภายในขอบเขตของงานนิติวิทยาศาสตร์ในด้านต่าง ๆ

(6) ควรมีการแก้ไขนิยามของ “การชันสูตรพลิกศพ” โดยให้หมายความรวมถึง การพิสูจน์ การตรวจศพ การรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ จากบริเวณที่พบศพ ตลอดจนการสอบสวนพยานที่อาจเกี่ยวข้องกับการตาย เช่น ผู้พบศพ ญาติผู้ตาย และผู้ที่จะเห็นเหตุการณ์ เป็นต้น

(7) การผ่าศพโดยแพทย์ ควรจะกระทำในกรณีดังต่อไปนี้

- ก. เมื่อเป็นศพไม่ทราบชื่อที่จำเป็นต้องพิสูจน์ทราบตัวบุคคล (Identification) หรือพบเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งของศพ หรืออวัยวะที่สงสัยว่าจะเป็นอวัยวะของคน
- ข. เมื่อปรากฏชัดหรือเป็นที่สงสัยว่าศพนั้นจะตายจากการกระทำผิดอาญา
- ค. ผู้ชันสูตรพลิกศพไม่อาจจะให้ความเห็นหรือสันนิษฐานเหตุตายได้
- ง. ญาติผู้ตายประสงค์ให้มีการผ่าศพตรวจ

(8) ในเรื่องการผ่าศพ ป.วิ.อ. มาตรา 151 บัญญัติไว้แต่เพียงว่า “เมื่อมีการจำเป็นเพื่อพบเหตุของการตาย เจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพมีอำนาจสั่งให้ผ่าศพ แล้วแยกธาตุส่วนใดหรือจะส่งทั้งศพหรือบางส่วนไปยังแพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลก็ได้”

ซึ่งจะเห็นว่าบทบัญญัติในมาตราดังกล่าวนี้นี้ ไม่ได้บอกไว้เลยว่าจะการผ่าศพจะต้องทำอย่างไร จะผ่าส่วนใด จะทดสอบอย่างไร จะส่งตรวจไปยังที่ใด ซึ่งอาจจะเป็นเพราะต้องการให้เป็นดุลพินิจของผู้ตรวจว่าจะทำอย่างไรก็ได้ เพียงแต่ให้สามารถหาสาเหตุการตายให้ได้เท่านั้น ทำให้เกิดเป็นช่องว่างของกฎหมายที่แพทย์บางคนอาจใช้เป็นช่องทางให้ความช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในคดีวิสามัญฆาตกรรมได้

ดังนั้น ในเรื่องการผ่าศพเพื่อชันสูตร ควรจะมีการระบุรายละเอียดของวิธีการการผ่าศพไว้โดยละเอียดทำนองเดียวกับกฎหมายของประเทศเยอรมัน กล่าวคือ ควรมีการระบุถึงรายละเอียดและวิธีการผ่าศพไว้ด้วย เช่น ให้ผ่าศีรษะ หน้าอก และช่องท้อง และในกรณีที่เป็นกรณีเสียชีวิต

ของทารก ยังมีการระบุว่า การผ่าศพตรวจนั้นเพื่อหาว่าเป็นการตายในช่วงใด เช่น ทารกตายแล้วจึงคลอดออกมา หรือคลอดแล้วจึงตาย และสภาพความเจริญเติบโตของทารกมีเพียงใด ถ้าทารกออกมาจากครรภ์มารดาจะเจริญเติบโตจนสามารถมีชีวิตรอดหรือไม่เพียงใด ทั้งนี้เพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิในชีวิตของประชาชน

(9) สำหรับกรณีที่ถูกหมายระบุให้ต้องมีการชันสูตรพลิกศพนั้น ตามบทบัญญัติ ป.วิ.อ. มาตรา 129 บัญญัติไว้แต่เพียงว่า “ให้ทำการสอบสวน รวมทั้งการชันสูตรพลิกศพ ในกรณีที่ความตายเป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญา...” ซึ่งในกรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่า น่าจะมีการชันสูตรพลิกศพในทุกกรณี ไม่ว่าจะเป็นการตายที่เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญาหรือไม่ เว้นแต่จะเป็นเหตุสุดวิสัย เช่น หาศพไม่พบ เพราะการชันสูตรพลิกศพอาจทำให้ทราบสาเหตุการตายที่แท้จริงได้ เนื่องจากในบางครั้งการตายที่อาจดูเผิน ๆ ว่าไม่ได้เกิดจากการกระทำผิดอาญา แล้วไม่ได้มีการชันสูตร อาจทำให้ผู้กระทำความผิดอาญาไม่ได้รับโทษก็มี

(10) ในเรื่องแพทย์ที่ร่วมชันสูตรพลิกศพนั้นตาม ป.วิ.อ. มาตรา 150 ควรจะใช้แพทย์จากห้องที่ศพนั้นตั้งอยู่ เพราะจะเป็นการสะดวกแก่แพทย์ในการเดินทาง และการที่แพทย์ทำงานในท้องที่นั้นย่อมจะมีความคุ้นเคยกับท้องที่และประชาชน (ซึ่งแพทย์อาจมีประวัติคนป่วยรายนั้น) รวมทั้งโรคที่ปรากฏในท้องที่ตนด้วย จึงหาสาเหตุของการตายได้ง่ายกว่าแพทย์ที่มาจากที่อื่น และเป็นการดีต่อพนักงานสอบสวนที่จะทราบว่า จะต้องเข้าร่วมในการชันสูตรกับแพทย์ท่านใด

(11) ควรให้แพทย์และพนักงานสอบสวนร่วมทำการชันสูตรพลิกศพพร้อมกัน คือทำต่อหน้ากัน เพื่อเป็นการป้องกันการทำลายหลักฐานและป้องกันการชันสูตรผิดพลาด และยังเป็น การให้ความร่วมมือช่วยเหลือกันในการค้นหาพยานหลักฐานอีกด้วย

(12) ควรกำหนดให้ผลรายงานการชันสูตรพลิกศพเป็นเอกสารมหาชนที่ทุกฝ่ายขอได้ โดยเฉพาะฝ่ายญาติพี่น้องผู้ถูกทำวิสามัญฆาตกรรม

(13) ในกรณีการตายผิดธรรมชาติที่มีการชันสูตรพลิกศพ ควรกำหนดให้นายทะเบียน ออกใบมรณะบัตรเมื่อได้รับหนังสือรับรองการตายและเหตุการณ์ตายจากพนักงานชันสูตรพลิกศพ หรือนิติพยาธิแพทย์ผู้ผ่าศพเท่านั้นแล้วแต่กรณี เพื่อให้เหตุตายที่ปรากฏในใบมรณะสอดคล้องกับ รายงานชันสูตรพลิกศพ

2. พนักงานสอบสวนควรได้รับการอบรมทางด้าน การชันสูตรพลิกศพและการตรวจสถานที่เกิดเหตุเป็นอย่างดีจากหน่วยงานที่มีความรู้ความชำนาญ และควรจะต้องมีตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้ชันสูตรศพเหล่านี้ด้วย อีกทั้งรัฐจะต้องมีงบประมาณสนับสนุนในด้าน อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการดังกล่าวด้วย

3. ในการสอบสวนคดีกรณีที่เกิดการวิสามัญฆาตกรรม ควรกำหนดให้ต้องมีพนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองเข้าร่วมในการสอบสวนคดีดังกล่าวด้วย เพื่อเป็นการถ่วงดุลในการสอบสวนหาพยานหลักฐานในการตายอันเกิดจากการวิสามัญฆาตกรรมนั้น และให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานอัยการเช่นเดียวกับการชันสูตรพลิกศพและการไต่สวนในศาลตาม ป.วิ.อ. มาตรา 150 วรรคหก

เพราะวิธีการสอบสวนเช่นนี้จะทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องระมัดระวังและมีความยับยั้งชั่งใจมากขึ้นที่จะใช้อาวุธปืนยิงประชาชน โดยอ้างว่าเป็นการป้องกันตัวโดยไม่มีเหตุผล และเพื่อเป็นการให้ความมั่นใจแก่ประชาชนว่าจะได้รับความเป็นธรรมในการสอบสวนและป้องกันครหาว่าตำรวจสอบสวนช่วยพวกเดียวกันเองอีกด้วย

4. กรณีที่สงสัยว่าการตายเกิดจากการกระทำความผิดอาญา ควรให้นิติพยาธิแพทย์รวบรวมรายงานการชันสูตรพลิกศพ ทำรายงานการผ่าศพและการตรวจพิสูจน์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วสรุปความเห็นว่าการตายนั้นเกิดจากการทำตนเอง ถูกผู้อื่นทำร้าย สัตว์ขบกัด หรืออุบัติเหตุซึ่งไม่มีผู้รับผิดทางอาญา แล้วส่งสำนวนทั้งหมดให้แก่พนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจในท้องที่ที่พบศพด้วย นอกจากนี้ต้องส่งให้แก่พนักงานสอบสวนแล้ว

ในกรณีที่การตายเกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานที่อ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ควรให้นิติพยาธิแพทย์แจ้งกำหนดการผ่าศพให้พนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจในท้องที่ที่พบศพได้ทราบ เพื่อให้เข้าร่วมเป็นสักขีพยานในการผ่าศพด้วย โดยฝ่ายผู้บังคับบัญชาของพนักงานที่อ้างว่าปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวอาจส่งผู้แทนเข้าร่วมเป็นสักขีพยานในการผ่าด้วย

5. การไต่สวนคดีชันสูตรพลิกศพตาม ป.วิ.อ. มาตรา 150 นั้น มีเจตนารมณ์เพื่อให้ญาติผู้ตายมีโอกาสนำพยานหลักฐานเข้ามาซักค้านหรือสืบหักล้างพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานตำรวจ ทั้งนี้เพราะในชั้นสอบสวนนั้น ญาติผู้ตายย่อมไม่มีโอกาสนำพยานหลักฐานเข้าในสำนวนการสอบสวน และการไต่สวนคดีนั้น

แต่การไต่สวนคดีชันสูตรพลิกศพดังกล่าว ทางปฏิบัติมักจะทำในรูปแบบแห่งพิธีการคือศาลจะปล่อยให้พนักงานอัยการนำพยานหลักฐานซึ่งเป็นของพนักงานสอบสวนเข้ามาสืบและศาลมักจะวางตัวไม่ก้าวล่วงเข้าไปซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำเข้าสืบนั้น และจะปล่อยให้เป็นที่ของทนายความของญาติผู้ตายที่จะมีหน้าที่นำพยานหลักฐานเข้าสืบหักล้างพยานหลักฐานดังกล่าว ซึ่งในบางครั้งก็มักจะปรากฏว่าในชั้นการไต่สวนของศาลนี้ จะไม่ปรากฏว่ามีทนายความของญาติผู้ตายมาซักค้านหรือนำพยานเข้าสืบ

ดังนั้น เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมและคุ้มครองสิทธิของผู้ตายแล้ว ศาลควรใช้อำนาจตาม ป.วิ.อ. มาตรา 150 วรรคเก้า โดยการซักถามพยานหลักฐานที่พนักงานอัยการนำเข้าสู่สืบและชอบที่จะเรียกพยานหลักฐานสำคัญต่อรูปคดีเข้ามาในคดีเพื่อทำการสืบหาความจริง หรืออาจขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพิ่มเติมเพื่อความกระจ่าง

6. การชันสูตรการตายโดยผิดธรรมชาติ ที่ไม่ใช่การตายในกรณีที่ความตายนั้นเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายอยู่ในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่นั้น ควรจะกำหนดให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองร่วมในการชันสูตรพลิกศพด้วยเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อป้องกันความผิดพลาดในการตรวจสอบที่อาจเกิดขึ้นได้

7. ในการร่วมชันสูตรพลิกศพ ควรกำหนดให้พนักงานอัยการที่ร่วมชันสูตรพลิกศพต้องทำแผนที่เกิดเหตุ บันทึกการตรวจสถานที่เกิดเหตุ ข้อเท็จจริงและรายละเอียดแห่งการกระทำผิดด้วยตนเอง และเอกสารที่พนักงานอัยการได้จัดทำดังกล่าวจะนำเข้าร่วมในสำนวนการสอบสวนต่อเมื่อพนักงานสอบสวนได้ส่งสำนวนการสอบสวนมายังพนักงานอัยการเพื่อให้ศาลทำการไต่สวนคดีชันสูตรพลิกศพแล้วเท่านั้น เพื่อเป็นการควบคุมการกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจมิให้กระทำการโดยมิชอบหรือช่วยเหลือพวกเดียวกัน

ในการไต่สวนคดี พนักงานอัยการจะต้องทำหน้าที่เป็นตัวแทนของรัฐในการอำนวยความยุติธรรมให้กับทุกฝ่าย โดยการทำความจริงให้ปรากฏ มิใช่คอยแก้ต่างให้เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ถูกไต่สวน ดังนั้น อัยการจึงต้องตรวจสอบพยานหลักฐานต่าง ๆ ให้ละเอียด หากพบข้อบกพร่องก็ต้องส่งสอบสวนเพิ่มเติมเพื่อรวบรวมหาพยานหลักฐานให้ได้ความจริงมากที่สุด